

Milieu Experiment met veenvorming heeft grote mogelijkheden

Op oude gifstort groeit nieuw veen

De Volgermeer bij Broek in Waterland is ontstaan op een gifstort. Het veen waar het afval in ligt blijkt een goede isolatielaag. Om er meer mee te kunnen doen wordt hier onderzocht hoe veen zich vormt.

tekst en foto **KIRSTEN DORRESTIJN**

Wie door de weilanden van Zunderdorp naar Broek in Waterland fietst, passeert de Volgermeer, een stuk natuur van honderd hectare. Van de stortplaats vol chemische stoffen die hier ooit lag, is geen spoor meer te bekennen. Het landschap bestaat uit dijkjes en sawa's, kommetjes waar water in blijft staan. Hierin wordt geëxperimenteerd met het laten ontstaan van veengrond. Twee promovendi en een postdoc van de Radboud Universiteit Nijmegen, Universiteit Utrecht en de Universiteit van Amsterdam doen onderzoek naar het proces van veenvorming. Aan de horizon van de vlakte prijkt de stompe toren van Ransdorp. Uit de rietkraag klinkt het gekwetter van een kleine karekiet.

Ed Buijs, planoloog van de gemeente Amsterdam en beheerder van de Volgermeer, loopt op zijn slippers over de gemaaide dijk. Links en rechts liggen sawa's, gevuld met een laagje helder regenwater. Aan de randen wuiven riet, zeebies en lisdodde. Buijs trekt een stengel zeebies uit de kleiige grond en houdt het wortelstelsel omhoog. "Dit zijn belangrijke planten voor het vormen van veen." Hier en daar is al sprake van beginnende veenvorming in de sawa's. Maar dat proces gaat langzaam: veen groeit slechts met enkele millimeters per jaar.

Veen is een sponsachtige grondsoort die is opgebouwd uit gehumificeerd plantaardig materiaal. De grondsoort vormt zich in een omgeving zonder zuurstof: onder water. Een derde van het dode plantenmateriaal wordt omgevormd tot veen, terwijl twee derde verteert. Na verloop van tientallen jaren versnelt het proces met centimeters per jaar

In de Volgermeer wordt geëxperimenteerd met het laten ontstaan van veengrond, waarmee het gif dat er ooit werd gestort, duurzaam kan worden geïsoleerd.

door de komst van veenmos. Dit mos zorgt ervoor dat het veen ook boven het water uit kan groeien.

In verschillende sawa's van de Volgermeer doen de promovendi tests met bodemsoorten en water. Vooral de bodemsoort blijkt van belang. Voedingrijke bodems met veel orga-

'Dat plastic moet worden vervangen; veen is eeuwig'

nisch materiaal, zoals kleigrond, stimuleren het veenvormingsproces. In de sawa's met een kleibodem doet de plantengroei het zichtbaar beter dan in die met zandgrond. Ook de sawa's waarin alvast een laagje veen is aangebracht doen het goed. Het soort water – regenwater of slootwater – lijkt weinig invloed te hebben.

De Volgermeer was vorige eeuw nog een van de smerigste vuilstortplaatsen van Europa: 30.000 vaten chemisch afval werden hier geloosd. Eind jaren negentig heeft de gemeente pas maatregelen genomen en is het gebied gesaneerd.

Dat de stortplaats midden in deels afgegraven veengebied ligt, bleek een kwestie van geluk. "Veen houdt waterstroming en vuil tegen, waardoor het gif zich nauwelijks heeft verspreid," zegt Buijs. "De bovenkant van de stortplaats is afgedekt met een laag folie, maar aan de zijkanten en onderkant was dat niet nodig, daar isoleert de veenlaag voldoende." In de omgeving van de Volgermeer wordt permanent gemeten of er geen giftige stoffen in het grondwater zitten.

Veen als isolatielaag gaat langer mee dan plasticfolie. "Het folie waarmee het vuil nu is afgedekt, is niet eeuwig houdbaar en moet over, zeg, tachtig jaar voor miljoenen euro's

worden vervangen. Veen vormt als het ware een natuurlijk laagje plastic. Ook voor de bovenkant zou zo'n laag uitkomst bieden. Daarom is het belangrijk om te onderzoeken hoe we een veenlaag kunnen laten ontstaan. Dat is nooit eerder ter wereld geprobeerd."

'Lage polders zouden zo kunnen worden opgehoogd'

Waterplantenexpert Jan Roelofs van de Radboud Universiteit Nijmegen begeleidt een van de promovendi bij het onderzoek in de Volgermeer. Hij is opgetogen over de resultaten. "Ons doel is om de juiste factoren te vinden waardoor het veen zo hard groeit dat we over vijftig tot zeventig jaar het folie niet te hoeven vervangen.

Van alle vegetatie die in de Volgermeer voorkomt hebben wij met de nieuwste apparatuur getest welke soorten het meeste koolstof vastleggen. Riet en krabbescheer doen dat veruit het meest. Met die combinatie groeit het veen genoeg om over vijftig jaar geen maatregelen te hoeven nemen."

Buijs ziet nog veel meer oplossingen die het maken van veengrond kan bieden. "De lage polders van Nederland zouden ermee kunnen worden opgehoogd. Het veen in Nederland verdwijnt op de meeste plekken snel, door het aan te maken kan het land uiteindelijk boven de stijgende zeespiegel uitgroeien. Dit is een uniek experiment met gigantisch belangrijke mogelijkheden voor de toekomst."

Voorlopig is het nog niet zo ver en blijft de Volgermeer vooral een gebied waar natuurliefhebbers kunnen picknicken, vogels kijken of kanoën in het pure regenwater van de centrale watergang.